

KİTAP TANITMA

Doç. Dr. Süleyman TULUCU

Doğuştan Günümüze BÜYÜK İSLÂM TARİHİ, c.I, ilmi müşavir ve redaktör : Prof.Dr. Hakkı Dursun Yıldız, Çağ Yayınları, İstanbul 1986, 621 s.

Son yıllarda Türkiye'de İslâm tarihi sahasında, kısa olsun, geniş olsun, ilk defa olarak veya mükerreren birçok eserlerin neşredildiğini görmekteyiz (bu eserlerden bazıları şunlardır: 1- C. Brockelmann, *İslâm Milletleri ve Devletleri Tarihi I*, çev.Neşet Çağatay, Ankara 1954, 2.baskı, Ankara 1964; 2- İsmâil Hâmi Dânişmend, *İzahlı İslâm Tarihi Kronolojisi I*, İstanbul 1960; 3- J.Wellhausen, *İslâm'ın En Eski Tarihinin Giriş*, çev. Fikret İşıltan, İstanbul 1960; 4-S.F.Mahmud, *İslâm Tarihi*, çev.A.Kevenoğlu-Ayhan Sümer, İstanbul 1962, 2.baskı, İstanbul 1973; 5- J.Wellhausen, *Arap Devleti ve Sukutu*, çev.Fikret İşıltan, Ankara 1963; 6-Zuhuri Danişman, *Büyük İslâm Tarihi*, 3 c., İstanbul 1967; 7-Bahriye Üçok, *İslâmdan Dönenler ve Yalancı Peygamberler* (Hicri 7-11. yıllar), Ankara 1967, 2.baskı, İstanbul 1982; 8- Bahriye Üçok, *İslâm Tarihi, Emeviler-Abbâsiler*, Ankara 1968, 2.baskı, Ankara 1983; 9- T.W.Arnold, *İntişar-ı İslâm Tarihi*, Türkçesi: Hasan Gündüzler, Ankara 1971; 10- Hüseyin G.Yurdaydın, *İslâm Tarihi Dersleri*, Ankara 1971, 2.baskı, Ankara 1982; 11- Neşet Çağatay, *100 Soruda İslâm Tarihi*, İstanbul 1972; 12- Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi ve Ziya Nur, *İslâm Tarihi-Hz.Peygamber'den Zamanımıza Kadar*, İstanbul 1974, 2.baskı, İstanbul 1982; 13- Namık Kemal, *Büyük İslâm Tarihi*, dilimize uygulayan: İhsan İlgar, İstanbul 1975; 14- Abdurrahim Zapsu, *Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul 1976; 15- Hakkı Dursun Yıldız, *İslâmîyet ve Türkler*, İstanbul 1976; 16- Mevlânâ Şibli, *Asr-ı Saadet (İslâm Tarihi)*, c.I-V trc.Ömer Rıza Doğrul, İstanbul 1977-78; 17- Bernard Lewis, *Tarihte Araplar*, çev.Hakkı Dursun Yıldız, İstanbul 1979; 18- Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, c. I-II, çev.Salih Tuğ, İstanbul 1980; 19- Phillip K.Hitti, *Siyâsi ve Kültürel İslâm Tarihi*, c.I-IV, çev.Salih Tuğ, İstanbul 1980-81; 20- Ahmed Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ*, c. I-II, İstanbul 1981; 21- M.Âsım Köksal, *İslâm Tarihi-*

H.z. Muhammed (A.S.) ve İslâmiyet, c. I-XII, İstanbul 1981; 22- Robert Mantran, *İslâmın Yayılış Tarihi* (VII-XI. Yüzyıllar), çev. İsmet Kayaođlu, Ankara 1981; 23- Hayatı Ölkü, *İslâm Tarihi*, 6. baskı, İstanbul 1982; 24- Mustafa Fayda, *İslâmiyetin Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982; 25- Mahmud Es'ad, *İslâm Tarihi, Târih-i Dîn-i İslâm*, sad. Ahmed Lütfi Kazancı-Osman Kazancı, İstanbul 1983; 26- Nuri Önlü, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi, Başlangıcından 1918'e*, İstanbul 1984; 27- Yılmaz Boyunađa, *Tebliğinden Günümüze Kadar İslâm Tarihi*, İstanbul 1985; 28- *İslâm Tarihi, Siret-i İbn-i Hışam Tercemesi*, c. I-IV, trc. Hasan Ege, İstanbul 1985; 29- Hasan İbrahim Hasan, *Styasî-Dini-Kültürel-Sosyal İslâm Tarihi*, c. I-VI, trc. İsmail Yiđit-Sadrettin Gümüş, İstanbul 1985-86; 30- *İslâm Tarihi*, c. I-IV, İstanbul 1985-86; 31- İbnü'l-Esir, *İslâm Tarihi* c. I-XII, çev. Ahmet Ağırakça v.b., redaktör: Doç. Dr. Mertol Tulum, İstanbul 1985-87; 32- W. Montgomery Watt, *H.z. Muhammed Mekke'de*, çev. Ramî Ayas-Azmi Yüksel, Ankara 1986; 33- Zekeriya Kitapçı, *Yeni İslâm Tarihi ve Türkistan*, İstanbul 1986; 34- Hüseyin Algül, *İslâm Tarihi*, c. I-IV, İstanbul 1986-87; 35- Zekeriya Kitapçı, *Türkistanda İslâmiyet ve Türkler*, Konya 1988; 36- P.M.Holt v.b., *İslâm Tarihi, Kültür ve Medeniyeti*, çev. Hamdi Aktaş v.b., I-IV, İstanbul 1988-1989). Bu tür eserlerin son zamanlarda çoğalması Türk okuyucusunun İslâm tarihine duyduğu alâkayı göstermektedir.

Çeşitli üniversitelerimize mensup ilim adamları tarafından hazırlanan, I. cildini (2-14. ciltler de neşredilmiş bulunmaktadır; İstanbul 1986-89) tanıttığımız bu eser, "Takdim" yazısında (s.8) ifade edildiği üzere, 14 cilt olarak planlanmış olup, şu genel şablon içerisine yerleşmiştir: 1- *H.z. Muhammed (S.A.V.) Devri*, 2- *Hulefâ-i Râşidin ve Emeviler Devri*, 3- *Abbasiler*, 4- *Endülüs Emevileri*, 5- *Abbasiler Devrindeki İslâm Devletleri*, 6- *İlk Müslüman Türk Devletleri*, 7- *Selçuklular*, 8- *Anadolu Türk Devletleri*, 9- *Asya'daki Türk-İslâm Devletleri*, 10- *Osmanlılar I*, 11- *Osmanlılar II*, 12- *Osmanlılar III*, 13- *Çağdaş İslâm Devletleri*, 14- *İslâm Medeniyeti Müesseseleri*.

Eserde yer alan ana başlıklar şöyledir:

Takdim (s.7), Önsöz (s.11), İçindekler (s.15), Tarih Notları (s.21), **BİRİNCİ BÖLÜM: İSLÂM ÖNCESİ ARAP HAYATI**, 1- Genel Deđerlendirme (s.103), 2-Bölge ve İnsan Unsuru (s. 105), 3- Arapların İslâm Öncesi Styasî Tarihi (s.111), 4- Araplarda İktisadî Hayat ve

Kureyş'in Ticarî Faaliyetleri (s. 140), 5- İslâm'dan Önce Sosyal Hayat (s.160); İKİNCİ BÖLÜM : HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İN PEYGAMBERLİĞİ, 1- Peygamberliğinden Önce Hz.Muhammed (s.187), 2- Sıyer (s.195), 3- Kur'ân ve Hz.Muhammed'in Peygamberliği (s.200), 4- Mucize (s.225), 5- İsrâ ve Mirac (s.235); ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : İSLÂM MEDİNE'DE, 1- İslâm'ın Medine'ye Girişi ve Bunu Hazırlayan Sebepler (s.247), 2- Hicret (s.251), 3- Hz.Muhammed'in Medine'deki Sosyal Hayatı (s.259), 4- Davetçi Olarak Resûlullah (S.A.V.) (s.288), 5- Hz.Muhammed'in Aile Hayatı (s.312), 6- Hz.Muhammed'in Ashabına Karşı Davranışları (s.347), 7- Hz.Muhammed'in Dinî, Ahlâkî ve Sosyal Alandaki Öğretim ve Eğitimi (s.353), 8- Hz.Muhammed (S.A.V.) ve Münafıklar (s.401), 9- Hz.Muhammed ve Hristiyanlar (s.408), 10- Müslümanlar ve Yahudiler (s.413); DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : İSLÂM VE SAVAŞ (s.425), 1- Yapılan Savaşlarla Ekonomik Durumun Münasebeti (s.439), 2- Gazveler ve Seriyeler (s.444); BEŞİNCİ BÖLÜM : DAVET'İN TAMAMLANMASI (s.537), 1- Veda Haccı (s.538), 2- Hz.Peygamber'in Hastalığı ve Vefatı (s.545), 3- Hz.Peygamber'in Şahsiyeti (s.551), 4- İslâmî Davet ve Fikrî Temelleri (s.554), İndeks (s.575), Bibliyografya (s.603), Kronoloji (s.619).

"Çağ Yayınları" imzası ile çıkan "Takdim " yazısında (s.10) şöyle denmektedir: "Çağ Yayınları **Doğuştan Günümüze BÜYÜK İSLÂM TARİHİ'**nin bu ilk cildini size ulaştırmaktan ve ilim âleminin tetkikine sunmaktan mutludur. Her türlü ilmi değerlendirmeden faydalanılacağını ve bunun esere bir katkı olarak kabul edileceğini belirtmek isteriz." Bu samimi ifadelerden cesaret alarak, kitapta yer alan, görebildiğimiz bazı baskı yanlışlarına ve diğer hatâlara işaret edeceğiz:

Dozi (s.11), Dozy; Hüseyin Yalçın (s.11), Hüseyin Câhid (Yalçın); C.Brockelmann (s.12), C.Brockelmann; *Tarîhu'l-İslâmî ve'l-Hadâratü'l-İslâmiyye* (s.13), *et-Târîhu'l-İslâmî ve'l-Hadâratü'l-İslâmiyye*; Sahadaki (s.18), Alandaki; sölerini (s.43), sözlerini; ...*İtmen Zemmi't-Tarîh* (s.47 dipnot)...*İtmen Zemmi't-Târîh*; Talhâ (s.51,133,168,204, 205,206,250,260,261,372,387,395,426,461,463,473,478,510,511,522, 531,549,598İndeks),Talha;...*Siyâstiyi* (s.69), ...*Siyâstiyye*,...*Resâlu'l-Arab*...(s.69), ...*Resâli'l-Arab*..., ...*fi Usûri*...(s.69), ...*fi'l-Usûri*...; İbn Cureyh (s.70,587 İndeks), İbn Cureyc; İbn Havkel (s.70,587 İndeks, 611 Bİbl.), İbn Havkal; el-Kelbi (s.71,173,588 İndeks), İbnü'l-Kelbi; *İkdu'l-Ferid* (s.71,119 dipnot, 161 dipnot, 477 dipnot, 569 dipnot),

el-Ikdu'l-Ferid; Ahkâmu's-Sultanıyye (s.71,614 Bıbl.), *el-Ahkâmu's-Sultanıyye; ...ve'n-Nihâl* (s.71,611 Bıbl., 616 Bıbl.), *...ve'n-Nihal; ...ve'l-Hadâratı'l-Arabıyye; (s. 72,613 Bıbl.),...ve'l-Hadâratü'l-Arabıyye; Hasan İbrahim* (s.72), Hasan İbrahim Hasan; *Tarihu's-Sıyasî ...*(s.72), *et-Târihu's-Sıyâsî...; ...Tarihu'l-İslâmî...*(s.72), *...Târihi'l-İslâmî...; The Breaching...*(s.72), *The Preaching...; Margoloth* (s.72,590 İndeks), Margolouth; Rhuda Baksh (s.72,595 İndeks), Khuda Bakhsh; Tuleyhâ... (s.74,566,598 İndeks), Tuleyha...; Müseyleme... (s.74,391,517,545,593 İndeks), Müseylime...; *eş-Şeytana* (s.81), *es-Saydene (es-Saydele); el-Muntazar* (s.85), *el-Muntazam; Goetting* (s.89,584 İndeks), Göttingen; Slane (s.89,596 İndeks), de Slane; *...Tangrıverdi* (s.90,581 İndeks), *...İbn Tagrıbirdi; Lucknovv* (s.92), Lucknow; *Vafıyâtü'l-Aslâf ve Tahtıyâtü'l-Ahlâf* (s.94), *Vefıyyetü'l-Eslâf ve Tahtıyyetü'l-Ahlâf; ...Ehle'l-Zaman* (s.96), *...Ehl'z-Zamân; üçüncü Ahmed* (s.96), III.Ahmed; Zucknow (s.97,601 İndeks), Lucknow; *...İlmü'd-Din el-Bulukkinî* (s.97,597 İndeks), *...Alemü'd-Din el-Bulkini; intikal* (s.97), intihal; Kâhtaniler (s.107,114,588 İndeks), Kahtâniler; İmru'l-Kays (s.113,587 İndeks), İmru'u'l-Kays; Seylü'l-Arim (s.116,124,596 İndeks), Seylü'l-Arim; *...İ'd-Duvelı'l-Arabıyyi* (s.117 dipnot, 613 Bıbl.), *...İ'd-Duvelı'l-Arabıyye; el-Hayâtü'l-Arabıyyat mine's-Şırl'l-Câhiliyye* (s.118 dipnot, 609 Bıbl.), *el-Hayâtü'l-Arabıyye mine's-Şırl'l-Câhili; Brokelmann* (s.119 dipnot, 123 dipnot), Brockelmann; Balmira (s.122,578 İndeks), Palmira; Cädü'l-Mevlâ (s.124 dipnot, 125 dipnot, 161 dipnot, 605 Bıbl.), Cade'l-Mevlâ; Haverenk (s.126,585 İndeks), Havarnak; *Ravzu'l-Unüf* (s.138 dipnot, 615 Bıbl.), *er-Ravzu'l-Unuf; Dubai* (s.141,142,581 İndeks), Debâ; Habâşe (s.142,584 İndeks), Hubâşe; *...ed-Dassûki* (s.145 dipnot, 155, 156 dipnot, 606 Bıbl.), *...ed-Desûki; ...İnde'l-Arabs* (s.145 dipnot, 156 dipnot, 606 Bıbl.), *...İnde'l-Arab; Sâluklar* (s.146-151,596 İndeks), Su'lûklar; Ebû'l-Tamhan... (s.147,581 İndeks), Ebu't-Tamahân...; Şunefra (s.147,597 İndeks), Şenferâ ; *... es-Silke* (s.147,597 İndeks), *... Süleke ; Hâtem*... (s.149,151,152,154,155,167,168,409,410,411,585 İndeks), Hâtım...; İbnu's-Sekit (s.151,587 İndeks), İbnu's-Sikkit; Hutay'a (s.152,153,586 İndeks), Hutay'e; Harem b. Sinân el-Murrin'in (s.153,585 İndeks), Herim b.Sinân el-Murrin'in; *...el-Cu'di* (s.153,593 İndeks), *...el-Ca'di; el-Mukâнна...*(s.154,592 İndeks), el-Mukanna'...; Zu'l-İsba'l-Advâni (s.154,601 İndeks), Zu'l-İsba' el-Advâni; Hurnak (s.157,586 İndeks), Havarnak; Micenne (s.164,224,591 İndeks), Mecenne; Muhelnel... (s.167,592 İndeks), Muhelhil...; Hazafe (s.169), Hazfe; *...Ma'dikerb*

(s.169,577 İndeks), ...Ma'dikerib; Williams...(s.170, 600 İndeks), William...; ...İslâmtıyyı (s.175 dipnot),...İslâmtıyye; Kays b. Musâide... (s.176,588 İndeks), Kuss b.Sâide...; Nehm (s.180,593 İndeks),Nühm; Ezd es-Surât (s. 180, 583 İndeks), Ezdû's-Serât; Subale (s. 180,596 İndeks), Tebâle; ...Hacer (s.180,587 İndeks), ...Hucr; Amr b. Gûlsûm (s.182,577 İndeks), Amr b. Kûlsûm; Mûhelhel (s.182,593 İndeks), Mûhelhil; Etbeu't-Tâbîin (s.197,583 İndeks), Etbâu't-Tâbîin; Utban...(s.256, 261,599 İndeks), Itbân...; Kaş'am (s.261,588 İndeks), Has'am; Hufeyyâ (s.266,586 İndeks), Hafyâ; ...Ensetu'l-Hucre...(s.266 dipnot, 614 Bibl.), ...Enseti'l-Hucre...; Usayd...(s.298,533,599 İndeks), Useyd...; Selâm b. Mişkan (s.321,596 İndeks), Sellâm b. Mişkem; Gamûs (s.321,583 İndeks), Gumûd; Hâkim b. Huzâm (s.345,584 İndeks), Hakîm b. Hızâm; ...el-Duşna (s.351,601 İndeks), ...ed-Desinne; ...el-Kettabî (s.372 dipnot, 612 Bibl.), ...el-Kettânî; ...es-Samme (s.375,471,585 İndeks), ...es-Summe; ...Usaybiya (s.400,611 Bibl.), ...Usaybia; Celâs...(s.402,580 İndeks), Cûlâs...; ...Cuhâş (s.417,577 İndeks),...Cahhâş; Selâm b. Ebî'l-Hakîk (s.418,596 İndeks), Sellâm b. Ebî'l-Hukayk; Donaldes-Donaldesh (s.439,606 Bibl.), Donaldson; el-Kilâhî (s.440,586 İndeks), ...el-Kilâbî; ...Kamıye (s.463,464,473,575 İndeks), ...Kamie; Ma'bid...(s.469,470,590 İndeks), Ma'bed...; ...Muît (s.495,599 İndeks), ...Muayt; ...Halif (s.501, 581 İndeks), ...Halife; ...el-Kuttâbî (s.501 dipnot), ...el-Kettânî; ...Baltaa (s.501), ...Ebî Beltea; Muâllâka (s.519), Muallaka; Habâb...(s.533), Hubâb...; ...el-Ecret (s.560,584 İndeks), ...el-Erett; Baksh Phuda (s.604 Bibl.), Bakhsh Khuda; *Geschichte* ... (s.605 Bibl.), *Geschichte*...; De Goeje, M.G. (s.606 Bibl.), De Goeje, M.J.; Nücûmu'z-Zahire (s.607 Bibl.), en-Nücûmu'z-Zâhire; *The Arap Conquets*...(s.608 Bibl.), *The Arab Conquest*...; ...*Essaye*...(s.608 Bibl.), ...*Essays*...; ...*Unknow*...(s.609 Bibl.) ...*Unknown*...; Hemedanî (s.610 Bibl.), Hemdânî; ...*Heydt*.. (s.611 Bibl.), ...*Hedyt*...; Leipzig (s.612 Bibl.), Leipzig; Margoliout (s.613 Bibl.), Margoliouth; ...*ve'l-Lûga* (s.614 Bibl.), ...*ve'l-Lugât*; ...*fi Fünûnu'l-Edeb* (s.615 Bibl.), ...*fi Fünûn'l-Edeb*; ...*Background*.. (s.615 Bibl.), ...*Background*...; *İslâm Medeniyeti Tarihi* (s.617 Bibl.), ...*Background*...; *İslâm Medeniyeti Tarihi* (s.617 Bibl.), *Medeniyet-i İslâmtıyye Tarihi* olacaktır.

Diğer taraftan bazı sayfalarda birtakım eserlerin sayfa numaraları (meselâ bk. s.450 dipnot, 451 dipnot) verilmemiş; yine "Bibliyografya" kısmında da bazı eserlerin basım yer ve yılları (meselâ bk. s.603,604 v.b.) gösterilmemiştir. Ayrıca eser, "Bibliyografya"

bakımından da, önemli sayılabilecek eksiklikler arz etmektedir. Bunlardan birkaçına işaret edelim: Muhammed b. Habîb, *Kitâbu'l-Muhabbar*, nşr. I.Lichtenstädter, Haydarâbâd ed-Dekken 1361/1942; aynı mlf., *Kitâbu'l-Munemmak fî Ahbâri Kureys*, nşr. Hürşid Ahmed Fârik, Haydarâbâd ed-Dekken 1384/1964; M.Şemseddin (Günaltay), *İslâm Tarihi*, İstanbul 1339-1341; aynı mlf., *İslâm'da Tarih ve Müverrihler*, İstanbul 1339-1342; L.Caetani, *İslâm Târîhi*, c.I-X, trc. Hüseyin Câhid (Yalçın), İstanbul 1924-1927; İsmâil Hâmi Dânişmend, *İzahlı İslâm Tarihi Kronolojisi I*, İstanbul 1960; M.Âsım Köksal, *İslâm Tarihi-Hz.Muhammed (A.S.) ve İslâmiyet*, c.I-XII, İstanbul 1981, v.s. Kanaatimizce, açıkladığımız bu noktalar mühim noksanlıklardır.

Fevkalâde baskısı ve cildi ile dikkati çeken ve gerçekten büyük bir boşluğu dolduracak olan *Doğuştan Günümüze BÜYÜK İSLÂM TARİHİ* 'ni neşretmekle büyük bir hizmet ifa eden Çağ Yayınlarını ve ayrıca bu hacimli eseri hazırlayan ilim adamlarımızı tebrik etmek isteriz.